

PREDGOVOR

40. SVESKU 3. SERIJE VJESNIKA ARHEOLOŠKOG MUZEJA U ZAGREBU

Jubilarni svesci velikog broja znanstveno- stručnih časopisa često su povod podsjećanju na njihovo značenje i dostignuti ugled, ali su to ujedno i prigode za vrlo različite analize, a poglavito za sumiranje onoga što je u proteklom razdoblju ostvareno. Kad je riječ o 3. seriji *Vjesnika Arheološkog muzeja u Zagrebu*, aktualnog muzejskog znanstveno- stručnog godišnjaka, potrebno je još jednom naglasiti – jer je o tomu prethodno bilo riječi u nekoliko navrata, primjerice u uvodnom tekstu pisanom u povodu 100. obljetnice *Viestnika Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu*, objavljenom u IV. svesku navedene serije *Vjesnika*, ili pak u Uvodnoj riječi autora ovog zapisa, objavljenom u XXVIII.-XXIX. svesku istoga glasila iz 1996. god., posvećenom 150. obljetnici osnutka Narodnog muzeja, odnosno pokretaču prvih objavljenih svezaka i dugogodišnjem ravnatelju Muzeja, svestranom i poduzetnom don Šimi Ljubiću, u povodu obilježavanja 100-godišnjice njegove smrti – da su toj seriji prethodile čak dvije serije, a, na neki način i još jedna, ona koju u Muzeju običavamo nazivati »Nultom serijom«. Nju je, doduše, teško definirati stvarnom serijom u pravom smislu te riječi, budući da su u pitanju samo pojedinačni svesci, tiskani u razmaku od nekoliko godina. Oni su, međutim, ipak najavili skorašnje pojavljivanje »prave« serije, odnosno kontinuiranog izlaženja svezaka znanstveno- stručnog glasila zagrebačkog Muzeja. Spomenuti prvi svesci označili su, naime, pokušaj Šime Ljubića da pokrene seriju godišnjaka, ali je njihova tvorca i idejnog začetnika, urednika i pisca objavljenih tekstova, u tom naumu tada omelo posvemašnje nerazumijevanje nadležnih. To se ponajviše očitovalo u nedostatnim raspoloživim sredstvima za tu namjenu, odnosno u kroničnoj besparici, koju ni Ljubić nije uspio mimoići. Taj gotovo nerješiv problem mnogi su često isticali, a na njega se osvrnuo i Tadija Smičiklas u *Ljetopisu JAZU* 1898., u njegovu prilogu posvećenom Ljubićevo životu i djelu. Unatoč tom samo polovično uspješnom poduhvatu, koji nažalost nije potpuno urodio željenim plodom, ostaje ipak činjenica da je, barem kad je u pitanju prvi svezak, u osnovi riječ o našem najstarijem muzejskom arheološkom časopisu. U razmaku od nekoliko godina, uz mnogo napora i poteškoća, Ljubiću je nažalost uspjelo tiskati samo dva sveska tog muzejskoga glasila i oni se danas u muzejskoj biblioteci nazivaju tzv. Nultom serijom. Ti su svesci bili objavljeni pod nazivom *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu*; prvi od njih, s razlogom i ovdje toliko često spominjan, objavljen je bio 1870., dok se drugi iz tiska pojavio tek 1876. godine.

Nakon stanke od nekoliko godina, a u skladu s tadašnjim prilikama i mogućnostima, bio je pokrenut časopis naslovljen *Viestnik Hrvatskoga arheologičkoga društva*. U osnovi je to bilo glasilo zagrebačkog Muzeja, a uobičajilo ga se nazivati »Starom serijom«. Ukupno je u toj seriji objavljeno 14 svezaka. Od 1879. do 1892. god. urednikom im je bio, baš kao i već spominjanih svezaka »Nulte serije«, don Šime Ljubić. Potom je, nažalost, još jednom uslijedila stanaka od nekoliko godina, sve dok 1895. nije bila pokrenuta »Nova serija« muzejskoga glasila, koja je izlazila pod naslovom *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*: ukupno su u toj seriji tiskana 23 sveska, od kojih je prvih 14, objavljivanih do 1919. god., uredio Josip Brunšmid, a preostale, tiskane do 1942. god., njegov nasljednik na mjestu ravnatelja Muzeja, koji je poput Brunšmida također rodom bio iz Vinokovaca, Viktor Hoffiller.

Nakon toga, slijedom tadašnjih nesretnih okolnosti, poglavito ratnih i poratnih zbivanja, još je jednom uslijedila poduža stanka, prekinuta tek nakon Drugoga svjetskog rata, odnosno 1958. godine. Tada se iz tiska pojavio prvi svezak »3. serije« muzejskoga glasila, ali ne pod imenom Hrvatskog arheološkog društva, u to vrijeme praktično nepostojećeg, nego s novim nazivom, stvarnom stanju svakako primjerenijim. Od tog vremena pa do današnjeg dana časopisu je ostao naziv *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, a sve proteklo vrijeme gotovo potpuno je zadržao odlike koje je imao kad je bio pokrenut, ne samo izgled po kojemu je, budimo malo i neskromni, prepoznatljiv diljem svijeta, nego i karakter. Manje promjene ipak su se zbile zahvaljujući novim, poboljšanim tehničkim mogućnostima, primjerice mogućnostima objavljivanja ilustracija u boji, dakako uz crno-bijele ilustracije, koje još uvijek pretežu. U osnovi je međutim riječ o vrlo malim, mogli bismo ih nazvati »kozmetičkim« promjenama, a nikako o bitnim, suštinskim izmjenama. Važnim se također čini naglasiti da aktualna serija ima duži vijek trajanja od serija koje su joj prethodile – podatci o tome vrlo su egzaktni – i to ne samo s obzirom na broj od čak 40 objavljenih svezaka, nego i u odnosu na vrijeme koje je proteklo od prvog sveska objavljenog u toj seriji. O svescima objavljenim do 1987. iscrpno je informirala Metka Marović u XXI. svesku *Vjesnika*, tiskanom 1988., a o tomu je djelomice bilo riječi i u prigodnom tekstu Ivana Mirnika, objavljenom 1996. u katalogu izložbe *Muzeopis*, koja je bila održana u povodu tadašnjeg obilježavanja 150-godišnjice osnutka Narodnog muzeja.

U 2008. god. *Vjesnik* navršava 50 godina kontinuiranog izlaženja 3. serije. Prikladno je da i u ovoj prigodi spomenemo da je prva dva sveska uredio Marcel Gorenc, idućih sedam Duje Rendić-Miočević, zatim su tri sveska tiskana pod uredništvom Branke Vikić-Belančić, jednom je urednikom bila Zdenka Dukat, a svescima nakon 1985. urednikom je pisac ovih redaka, uz suradnju i znatan osobni urednički doprinos Ivana Mirnika. Neki svesci bili su posvećeni zaslužnim pojedincima koji su od osnutka djelovali u Muzeju (Šimi Ljubiću, Josipu Brunšmidu, Viktoru Hoffilleru, Ivici Degmedžić, Zdenku Vinskom, Marcelu Gorencu, Kseniji Vinski-Gasparini, Branki Vikić-Belančić, Veri Vejvodi, Ružici Drechsler-Bižić te naposljetku Zdenki Dukat), kao i nekim važnim obilježnicama ili značajnim događanjima. Vrlo je bitno što je samo nekoliko prvih svezaka, uglavnom zbog financijskih poteškoća, izlazilo neredovito, u razmacima od po nekoliko godina. Riječ je o prva četiri sveska, dok se od petog sveska uspelo, *grosso modo*, biti u okvirima redovitoga godišnjeg ritma izlaženja, s napomenom da za pojedine sveske iz novijeg vremena treba konstatirati da su zbog različitih okolnosti objavljeni kao dvobroji, odnosno za dva godišta. Ono što se, međutim, nama čini u svemu tome najvažnijim svakako je činjenica da je časopis sve do naših dana opstao u obliku u kojemu su ga, više-manje, pokretači i zamislili, a podjednako važnim smatramo podatak da izlazi bez većih zastoja, samo s povremenim manjim zakašnjenjima. Ne vidimo ozbiljnog razloga da se s takvom praksom ne nastavi i u budućnosti! O potrebi da se u takvim nastojanjima ustraje te, po mogućnosti, ostvari daljnji iskorak prema još boljem, kvalitetnijem muzejskom glasilu, najbolje će posvjedočiti podatak da upravo ovaj jubilarni svezak opsegom nadmašuje sve prethodne! To svakako daje nadu optimizmu te nas obvezuje i ohrabruje u namjerama da nastavimo na tragu koji je davno trasiran, da se potrudimo održati redoviti ritam izlaženja, a dakako i dostignutu vrsnoću, kako tehničku, tako i sadržajnu, koja mu je – budimo još jednom neskromni, možda i malo pristrani u našim procjenama – odavno priskrbila zavidan ugled u zemlji i u svijetu.

Sumirajući ono što je realizirano u proteklom razdoblju, u prethodnih 39 svezaka, osobito nam se čini zanimljivim apostrofirati podatak da je, ne računajući ovaj jubilarni svezak, do ovog sveska u »3. seriji« objavljeno, ako je naš izračun točan, ukupno 275 znanstvenih i stručnih priloga, poteklih iz pera brojnih domaćih i inozemnih autora, među kojima su mnoga istaknuta imena hrvatske i europske arheologije. Pretežu, dakako, prilozima stručnih djelatnika izdavača, Arheološkog muzeja u Zagrebu, ali su njegovim suradnicima bili i brojni pojedinci iz drugih domaćih i inozemnih

institucija, po čemu je, uostalom, *Vjesnik* uvijek bio poznat i, na neki način, prepoznatljiv. Još jedan podatak i nas same je ugodno iznenadio: zbrajajući, naime, stranice tekstova svih objavljenih znanstvenih i stručnih priloga prebrojili smo čak 6.674 tiskane stranice! U tom impozantnom broju tiskanih stranica nisu, međutim, uračunati i prilozi koji se odnose na rubrike naslovljene *Recenzije*, *Kronike* i *Prikazi*, koje se povremeno pojavljuju na stranicama *Vjesnika*, kao i različiti predgovori, uvodnici, nekrolozi, biografije i bibliografije, zatim preliminarni rezultati terenskih arheoloških iskopavanja, prikazi izložaba i sl., a ni table s ilustracijama, fotografijama ili crtežima, odnosno dio slikovnog materijala koji je priložen uz pojedine članke. Sve to bi još znatno uvećalo broj objavljenih stranica te nas još čvršće uvjerilo u opravdanost nastojanja da časopis opstane i da, po mogućnosti, postane još boljim, čak i usprkos pojavi novih muzejskih izdanja kojima je izlaženje također planirano u svakoj godini, a koje je Muzej u nedavnoj prošlosti s uspjehom pokrenuo i realizirao.

Najavljujući 40. svezak muzejskog glasila iskoristio bih također prigodu da čitatelje podsjetim na još dva iznimno važna datuma za povijest i sveukupno djelovanje Muzeja. U 2007. navršava se, naime, 110 godina od prvih arheoloških istraživanja što ih je davne 1897. god. obavio Josip Brunšmid na lokalitetu Vučedol kod Vukovara, koji je od tog vremena zlatnim slovima upisan na europske i svjetske arheološke zemljovide. Zahvaljujući njegovim, ali kasnijim istraživačima, Muzej je značajno obogatio spomenički fundus Pretpovijesne zbirke. Upravo su nalazi s tog lokaliteta, a dakako i njihova prezentacija i znanstvena valorizacija, značajno pridonijeli ugledu Muzeja. S tim u vezi je i drugi datum na koji svakako treba skrenuti pozornost. Jedan od simbola današnjeg Muzeja, ujedno i spomenik koji nedvojbeno ima i znatno šire značenje, čak i u kontekstu naše suvremenosti, glasovita kulturna posuda u obliku ptice, »Vučedolska golubica«, kako je spomenik nazivan dugi niz godina (neka aktualna tumačenja interpretiraju prikazani lik ptice u drugačijem kontekstu, smatrajući da je riječ o jarebici, ptici povezanoj s metalurgijom i vučedolskim ljevačima), na istom je lokalitetu otkrivena 1938. godine, pa se u 2008. godini navršava 70 godina od otkrića tog jedinog nalaza. Tim obljetnicama, jednom koja je već za nama, a drugom koja će upravo uslijediti, također posvećujemo ove uvodne retke.

Ante Rendić-Miočević